

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն

**Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի
օգնականների դասավանդման
հմտությունների զարգացման ապահովումե ծրագիր**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

**Դպրոց՝ <<ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան
քաղաքի Յա. Չարոբյանի անվան N 2 հիմնական դպրոց>>
ՊՈԱԿ**

**Առարկան՝ Նախնական զինվորական պատրաստություն
Թեմա՝ Ռազմական տեղագրություն
Վերապատրաստող, մենթոր՝ Արմենուհի Մելքոնյան
Ուսուցիչ՝ Երվանդ Հակոբյան
Երևան 2022**

Բովանդակություն

Դասի պլան.....	2
Դասի նպատակը.....	9
Ներածություն.....	10

Դասի բովանդակությունը՝

Տեղանքը և նրա նշանակությունը	11
Տալ Տեղեկություն Տեղանքի տեսակների մասին և դրանց ազդեցությունը մարտի կազմակերպման և անցկացման վրա:	13
Տեղանքի ուսումնասիրման ձևեր	18
Տեղանքի հետախուզումը՝ առաջադրանք 1-ին ջրկի 1-ին խմբի համար	20
Տեղանքի ուսումնասիրումը քարտեզի միջոցով	22
Տեղանքի ուսումնասիրումը օդալուսանկարներով	24
Վերջնաբոլորներ	26
Եզրակացություն.....	27
Օգտագործված գրականության ցանկ	28

Ներածություն

Դասապրոցեսը սկսվելուն պես պետք է աշակերտներին մանրակրկիտ բացատրել թե ինչ է տեղանքի ուսումնասիրումն իրենից ներկայացնում և առաջադրված մարտական խնդիրը կատարելու համար առանձնահատուկ տեղ է զբաղեցնում տեղանքի մարտավարական հատկանիշների ճիշտ օգտագործումը: Վերջիններիս հմուտ օգտագործումը նպաստում է ստորաբաժանումներին առաջադրված մարտական խնդիրների հաջող լուծմանը, այդ իսկ պատճառով տեղանքը հանդիսանում է մարտական իրավիճակի կարևորագույն մասնիկներից մեկը:

Տեղանքի ուսումնասիրման եղանակների իմացությունը, դրանում կողմնորոշվելու հմտությունը տարբեր պայմաններում, գիշեր, ցերեկ, սահմանային փակ տեսանելիության պայմաններում նպաստում են մարտում հաջողության հասնելու համար, օգտագործելով տեղանքի բարենպաստ հատկություններից, օգնում են արագ ու վստահ կողմնորոշվել և պահպանել հանձնարարված շարժման ուղղությունն ռազմերթի և մարտի ժամանակ:

Օգտվելով տեղանքի ուսումնասիրման եղանակներից՝ տեղագրական քարտեզներից, օդալուսանկարներից, սրանք հնարավորություն են տալիս հրամանատարին նախապես ուսումնասիրելով և գնահատելով տեղանքը ինչպես իրենց սեփական, այնպես էլ թշնամու դիրքերում: Այդ իսկ պատճառով այս թեմայի յուրացումը շատ կարևոր է աշակերտների շրջանում:

Ջիմնահարցի արդիականությունը՝

Տեղեկություն ունենալ տեղանքի տեսակների մասին, ինչպես նաև իմանալ, թե դրանք ինչպես են ազդում մարտի կազմակերպման և անցկացման վրա այն դեպքում, երբ մեր հայրենիքը պատերազմող երկիր է և ամեն պահի կրթվող և դաստարակվող սերունդը, ինչու չէ, նաև ողջ գիտակից հանրությունը պետք է պատրաստ լինի պաշտպանվելու, կարծում եմ, անքնների է:

Ջիմնահարցի նպատակները՝

Այս թեմայի ուսումնասիրման արդյունքում կձևավորենք և կզարգացնենք <<տեղանք>> հասկացության բացատրությունը, նրա տեսակները և նշանակությունը մարտում, տեղանքի ուսումնասիրման ձևերը՝ գործնական աշխատանքի միջոցով:

Կձևավորենք գիտելիքներ, թե ինչ է տեղանքը և որն է նրա նշանակությունը մարտում, և որոնք են նրա բնորոշ գծերը:

Ջիմնահարցի խնդիրները՝

Ուսումնասիրելով տեղանքի ուսումնասիրման ձևերն ու եղանակները, այնուհետև

առանձին-առանձին ներկայացվում է յուրաքանչյուր ջոկին իրենց ուսումնասիրման եղանակները: Ծրագրել ըստ ռեյիեֆի բնույթի հարթավայրային, բլրային, լեռնային, և ըստ հողաբուսական ծածկույթի բնույթի՝ անտառային, ճահճային, անապատատափաստանային տեղանքներից յուրաքանչյուրում ինչպես պետք է իրականացնել պաշտպանությունը:

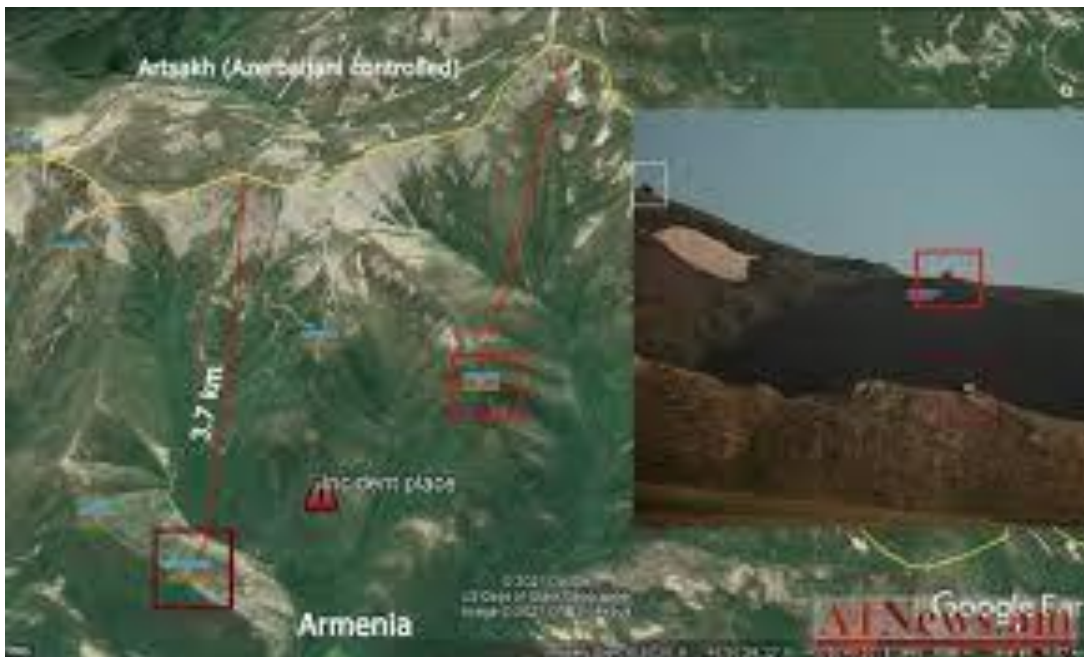
ԴԱՍԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Տեղանքը և նրա նշանակությունը

Սկզբում աշակերտներին տալիս ենք հարց

❖ - ինչ է տեղանքը

Այս հարցի պատասխանը աշակերտները գիտեն աշխարհագրություն և առարկայից, այնուամենայնիվ տալիս ենք հասկացություն այն մասին, որ տեղանքը դա երկրի մակերևույթի որոշակի տեղամաս է, որի վրա անցկացվելու են մարտական գործողությունները: Երկրի մակերևույթի անհարթությունների ամբողջությունը կոչվում է տեղանքի ռեյիեֆ, իսկ նրա վրա տեղաբաշխված բոլոր առարկաները, որոնք ստեղծվել են մարդկանց կամ բնության կողմից, կոչվում են տեղանքի առարկաներ՝ կողմնորոշիչներ:

Ռեյիեֆը և տեղանքի առարկաները տեղանքի հիմնական տեղագրական տարրերն են: Տեղանքի տեղագրական տարրերը որոշում են նրա մարտավարական հատկությունները /գործնական դասի/ կազմակերպման և անցկացման, մարտում

մարտական տեխնիկայի օգտագործման, դիտարկման, կրակի վարման, կողմնորոշման և քողարկման պայմանների վրա:

Տեղանքի մարտավարական և պաշտպանական հատկությունները ճիշտ և բազմա կողմանի գնահատումը և դրանց հմուտ օգտագործումը մարտական գործողություններում (գործնական դասապրոցեսում) հաջողության հասնելու հիմնական պայմաններն են: Այդ իսկ պատճառով յուրաքանչյուր աշակերտ պարտավոր է կատարելագործել իր գիտելիքները տեղանքի մասին, մշակել՝

դրանք գործնականում հմտորեն օգտագործելու ունակություն ունենալու նպատակով:

Գործնական դասի իրականացումը եղանակի տարբեր պայմաններում, օրվա ցանկացած ժամին, տեղանքի բազմազան պայմաններում բարձր պահանջներ է առաջադրում դասակին՝ տեղանքի ուսումնասիրման, գնահատման և օգտագործման առումով:

Տալ Տեղեկություն Տեղանքի տեսակների մասին և դրանց ազդեցությունը մարտի կազմակերպման և անցկացման վրա:

Ըստ ռելիեֆի բնույթի տեղանքը լինում է

- հարթավայրային,
- բլրային
- լեռնային,
իսկ ըստ հողաբուսական ծածկույթի բնույթի՝
- անտառային,
- ճահճային,
- անապատատափաստանային:

Ռելիեֆի և հողաբուսական ծածկույթի համադրումից առաջանում են տեղանքի լեռնաանտառային, անտառաճահճային և այլ տեսակներ:

Չարթավայրային տեղանք

Չարթավայրային տեղանքը հարթ կամ սակավ բլրապատ տարածք է: Բլուրների լանջերի թեքությունը 1-2-ից ոչավել չէ: Չարթավայրային տեղանքը կարող է լինել բաց, եթե նրա վրա չկան տեղանքիառարկաներ, կամ փակ, եթե այդտեղ առկա են անտառներ, թփուտներ, բնակավայրեր: Գետերի, լճերի և ճահիճների մեծաքանակության դեպքում Չարթավայրային տեղանքը կտրտված, մասնատված տեսք է ստանում: Եվ եթե այն քիչ է մասնատված, մատչելի է բոլոր ցամաքային զորատեսակների տեղաշարժերի և մարտական գործողությունների համար: Կավային, ավազակավային, կավաավազային և տորֆային տեղանքը բարձր խոնավության պայմաններում դժվարեցնում է տեղաշարժը, և դառնում է համարյա

անանցանելի:

Բլրոտ տեղանք

Բլրոտ տեղանքն ունի բարձրությունների և իջվածքներ, որոնք չեն խոչընդոտում

մարտական տեխնիկայի և տրանսպորտի բոլոր տեսակների տեղաշարժերին: Այստեղ գերակշռում են բլուրները, լեռնահովիտները, հազվադեպ՝ ձորակները: Բլուրների լանջերի թեքությունը չի գերազանցում 2-3-ից: Բլրային տեղանքը նպաստում է քողարկմանը, դիտարկման կետերի և կրակային դիրքերի ընտրությանը: Այն որոշակի պաշտպանական հատկություններ ունի գործադրման դեպքում:

Լեռնային տեղանք

Լեռնային տեղանքում գերակշռում են լեռները, լեռնաշղթաները, կիրճերը և լեռնահովիտները: Դրանց լանջերը, որպես կանոն, թեք են և ժայռոտ: Ճանապարհների բացակայության դեպքում այստեղ դժվարանում է ինչպես երթևեկությունը, այնպես էլ դիտարկումը, կրակավարումը ու կողմնորոշումը: Դրա հետ մեկտեղ լեռնային տեղանքն ապահովում է զորքերի շարժման և տեղաբաշխման քողարկվածությունը: Բացի այդ, լեռնային տեղանքն կարող է պաշտպանել զորքերին ատոմային պայթյունի ժամանակ առաջացած ճառագայթումից և թուլացնել հարվածային ալիքի ուժը:

Անտառային տեղանքը

Անտառային տեղանքը երկրի մակերևույթի այնպիսի տեղամաս է, որի կեսից ավելին ծածկված է անտառներով: Ըստ ձևի անտառները լինում են միաշարք, որոնք չունեն մանրանտառ (թփուտներ), և բազմաշարք, որտեղ ծառերը տնկված են տարբեր ժամանակահատվածներում: Ըստ սաղարթի խտության և թավության անտառները լինում են

- շատ խիտ,
- խիտ
- նոսր:

Ըստ տեսակի դրանք լինում են՝ լայնատերև,

- փշատերև
- խառը:

Ճահճային տեղանք

երկրի մակերևույթի այնպիսի տեղամաս է, որտեղ կան չափից ավելի խոնավ հողեր: Ճահճային տեղանքն իր հերթին բաժանվում է ճահիճների և ճահճացված հողերի: Ճահճային տեղանքի առանձնահատկություններից է բնակավայրերի բացակայությունը կամ թույլ բնակեցվածությունը, ճանապարհային վատ

պայմանները, դժվար անցանելի և անանցանելի տեղամասերի առկայությունը: Դա խանգարում է զորքերի մարտական տեխնիկայի տեղաշարժին, ինչպես նաև մատակարարմանը և Էվոկուացիային (տարիանմանը): Անապատատափաստանային տեղանքը

Դա չոր անապատները, կիսանապատները և տափաստաններն են: Դրանք խիստ չորային տեղանք են՝ մայրցամաքային կլիմայով: Նրանց բնորոշ են լայնատարած, անտառազուրկ, քիչ բնակեցված տարածությունները, ճանապարհազրկությունը, ջրի պակասությունը և հողաբուսական յուրահատուկ պայմանները: Բնահողի բնույթով առանձնացնում են տափաստանի հետևյալ տեսակները՝

- ավազային
- կավային
- անտառային
- քարային
- աղուտային

Առավել լավ տարածում ունեն ավազային տափաստանները:

Չնայած տափաստանի բաց տարածությունը հարմար է զորաշարժի համար, սակայն մարտական խնդիրների լուծումը բացասաբար է անդրադառնում բնական

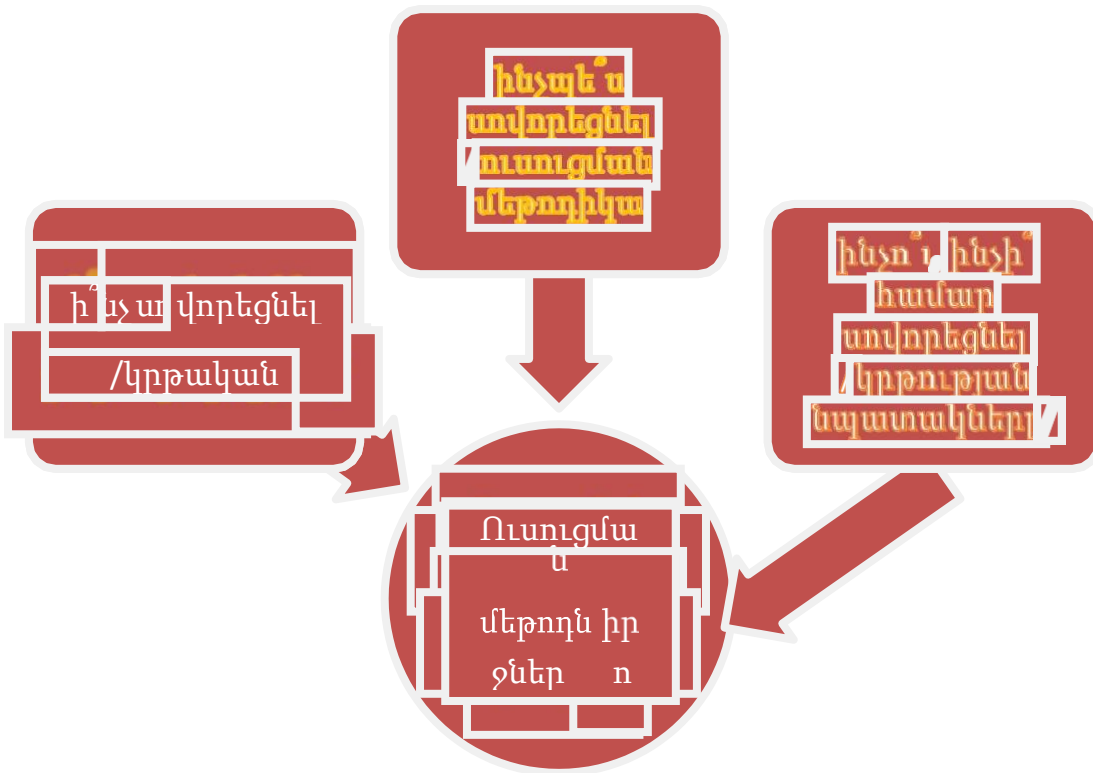
արգելքների բացակայությունը, որը դժվարեցնում է պաշտպանությունը և գործերի քողարկումը:

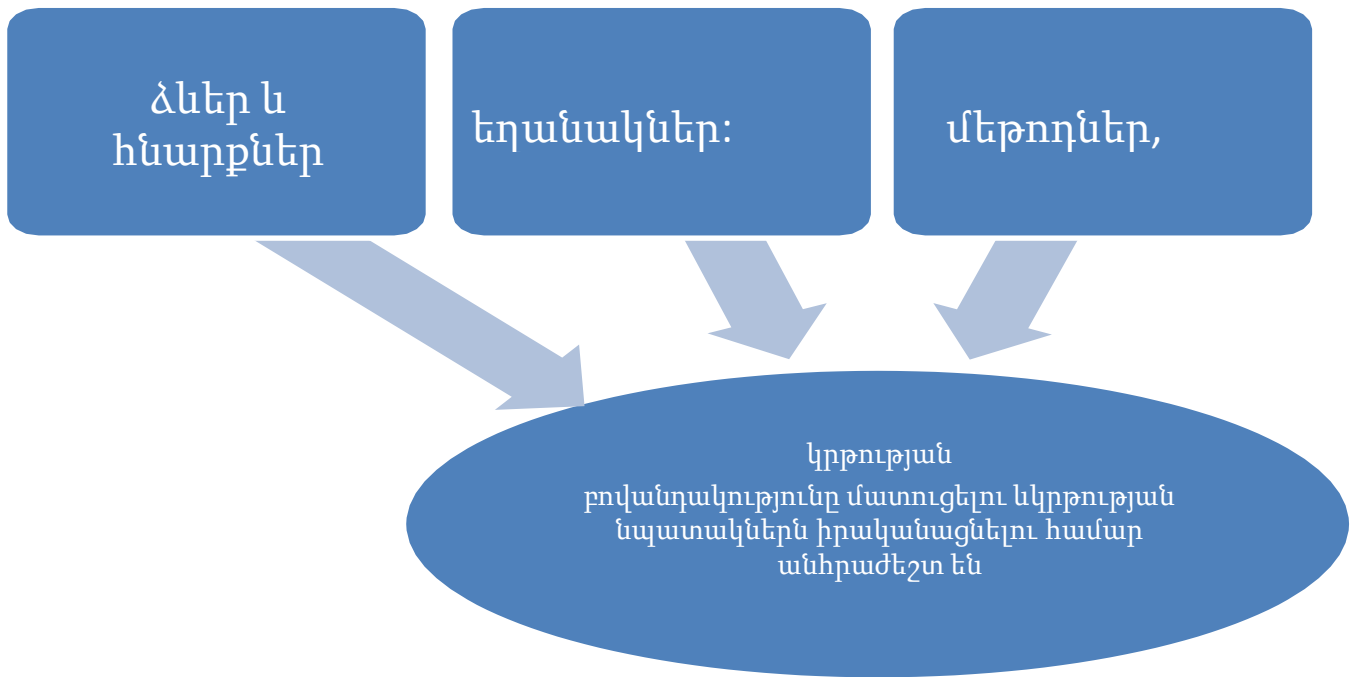
Իսկ տեղանքի ռեսուրսների՝ ջուր, վառելիք, սակավությունը դժվարացնում է գործերի մատակարարման գործը: Աչքի զարնող տեղանքի առարկաների բացակայությունը դժվարացնում է կողմնորոշումը և նպատականշումը:

Ըստ դասի պլանի նախապես դասակի համար ընտրվում է այն վայրը, տեղանքը, որտեղպետք է իրականացվի աշխատանքները :

Աշխատանքում ներկայացված է գործնական պարապմունքի անցկացման մոդելը՝

Տեղանքի ուսումնասիրման ձևեր

Ջոկերի առաջադրանքները

Դասակը բաժանելով ջոկերի, յուրաքանչյուր ջոկի հրամանատար և ջոկի անդամներ պարտավոր են մանրակրկիտ ուսումնասիրել և հնարավորին չափ ամբողջությամբ իմանալ այն տեղանքը, որտեղ պետք է իրականանա կամ ընթանա գործնական դասը: Գիտելիքներն անհրաժեշտ են տեղանքում անսխալ կողմնորոշվելու, ինչպես նաև տեղանքի դրական կողմերը մարտի ժամանակ լրիվ օգտագործելու համար:

Տեղանքի ուսումնասիրման համար ջոկերին տրվում է առաջադրանք՝ **Առաջին ջոկ՝**

- տեղանքի հետախուզում
 - անմիջական դիտում
 - հետախուզում
- տեղանքի ուսումնասիրումը քարտեզի միջոցով
- Երկրորդ ջոկ՝
- տեղանքի ուսումնասիրումը օդալուսանկարներով
- տեղի բնակիչների տեղեկատվություն

Տեղանքի հետախուզումը՝ առաջադրանք 1-ին ջոկի 1-ին խմբի համար

Համառոտ գիտելիքներ ենք փոխանցում այն մասին, որ տեղանքի հետախուզումը իրմեջ ներառում է անմիջական դիտումը և հետախուզումը:

Այս եղանակը հնարավորություն է տալիս ճշգրիտ տվյալներ ձեռք բերել՝

- ❖ ռելիեֆի և տեղանքի առարկաների, անցանելիության և պաշտպանական հատկությունների,
- ❖ դիտարկման պայմանների,
- ❖ կրակի վարման,
- ❖ կողմնորոշման և քողարկման մասին:

Թերությունն այն է, որ հնարավոր չէ կարճ ժամանակահատվածում ուսումնասիրել մեծ տեղամասեր: Այդ պատճառով դասակին հանձնարարվում է ընտրել մոտակա, միջին և հեռավոր գոտիները ուսումնասիրելու եղանակներից միայն մոտակա գոտին: Ջրային արգելքները հետախուզելիս ուշադրություն է դարձվում գետափի վիճակին, իր և հակադիր ափերին ջրային արգելքների բնույթին, որոշվում է լայնությունը, խորությունը, հոսանքի արագությունը, հունի և ափերի վիճակը, դրանց թեքությունը, ափերին և ջրում արգելափակոցների առկայությունը, գետանցման հարմար տեղերը, դրանց թիվը և վիճակը:

Դիդակտիկ նյութեր

- ❖ ռետինե երկարաճիթ կոշիկներ
- ❖ ձեռնափայտ
- ❖ քարտեզ
- ❖ դիտարկման մատյան
- ❖ տեղանքին համապատասխան քողարկիչ հագուստ

Բնակավայրերի հետախուզումը սկսվում է շրջակայքի զննումով: Բնակավայրերում հատուկ ուշադրություն է դարձվում խաչմերուկների շրջակայքի շենքերին, տների վերին հարկերին և մյուս տեղերին:

Անտառում հետախուզումը սկսվում է անտառեզրի զննումով: Անտառում հետախուզելիս սովորաբար շարժվում են ճանապարհով կամ կաճաններով: Առանձնապես մանրակրկիտ ստուգվում են անտառեզրերը, ձորակները, լեռնագոգերը, մուտքերն ու ելքերը, գետնուղիները, կաճանները, կամուրջները, ծառերի կատարները և այլ տեղեր, ուր ավելի հավանական են հակառակորդի դարանակալումները:

Տեղանքի ուսումնասիրումը քարտեզի միջոցով: 1-ին ջոկի 2-րդ խումբ

Քարտեզը դա տեղանքի մասին տեղեկություններ ստանալու հիմնական աղբյուրներից մեկն է: Քարտեզով համեմատաբար արագ կարելի է ուսումնասիրել և գնահատել մարտական գործողությունների շրջանի տեղանքի մարտավարական պաշտպանական հատկությունները, անկախ այն փաստից թե ինչ հեռավորության վրա է այն գտնվում: Քարտեզները հնարավորություն են տալիս ստանալ քանակական և որակական տեղեկություններ տեղական առարկաների մասին, տեղանքի ռելիեֆի մասին, ինչը շատ կարևոր է ստորաբաժանումների հրամանատարների համար մարտի կազմակերպման ընթացքում: Ժամանակակից մեծամասշտաբ քարտեզների օգնությամբ կարելի է ճիշտ պատկերացնել տեղանքի առարկաները և դրանց բնորոշ կողմերը: Քարտեզի միջոցով հնարավոր է ժամանակին, արագ և մանրակրկիտ ուսումնասիրել տեղանքի խոշոր տեղամասեր և կատարել անհրաժեշտ չափումներ ինչպես սեփական, այնպես էլ թշնամու դիրքերում: Ուսումնասիրելով տեղանքը քարտեզով՝ պետք է նկատի ունենալ, որ քարտեզը տպագրելու ժամանակից հետո՝ տեղանքում հնարավոր են շատ փոփոխություններ, որոնք չկան քարտեզի վրա:

Տեղանքի ուսումնասիրման հերթականությունը և խորության աստիճանը որոշվում է մարտական իրավիճակի պայմաններով, ստորաբաժանումների մարտական խնդիրների բովանդակությամբ, եղանակային պայմաններով և մարտական տեխնիկայի բնութագրումով: Տեղանքի ուսումնասիրումը, որպես կանոն, սկսվում է նրա ընդհանուր բնույթի որոշմամբ, իսկ հետո մանրակրկիտ ուսումնասիրվում են

տեղական առանձին առարկաները, ռեյիտեֆի ձևը և մանրամասնությունները, դրանց ազդեցությունը դիտարկման պայմանների, քողարկման, անցանելիության, պաշտպանական պայմանների, հրաձգության անցկացման և կողմնորոշման վրա: Տեղանքի մանրամասն ուսումնասիրումը նպատակ ունի որոշել տեղական առարկաների, ստորաբաժանման գործելու կամ շարժման երթուղու սահմաններում տեղանքի ձևի ու մանրամասների որակական բնութագիրը և դրանց ազդեցությունը քողարկման, դիտարկման, կողմնորոշման և կրակ վարելու վրա:

2-րդ խմբի առաջադրանքն է

- Ուսումնասիրում են բնակավայրերը,
- ճանապարհները,
- գետերը,
- կամուրջները,
- ծանծաղուտները,
- բուսական ծածկույթը,
- ճահիճները,
- բարձրույքների թեքությունը :

Դիդակտիկ պարագաներ

- տեղագրական քարտեզ,
- մատիտ
- գրիչ
- ստանդարտ թուղթ
- գրանցամատյան

Տեղանքի ճիշտ գնահատումից է կախված մարտական առաջադրանքի լիարժեք և ժամանակին կատարումը:

ՆՅՈՒԹԻ ՅՈՒՐԱՑՈՒՄ

1. Ուսումնական նյութը մատուցելուց պետք է հասնենք այն աստիճանի, որ աշակերտը լիարժեք հասկանա, որ քարտեզները հրամանատարների, շտաբների կողմից օգտագործվում են բազմաբնույթ նպատակներով Բարտեզի միջոցով կատարվում է տեղանքի ուսումնասիրում և գնահատում,
2. կողմնորոշում տեղանքում,
3. որոշվում են նշանակետերը, դիրքը, կատարվում են ինժեներատեխնիկական հաշվարկներ:

4. Հրամանատարի աշխատանքային քարտեզը դա տեղագրական քարտեզն է, որտեղ հրամանատարը պայմանական նշանների օգնությամբ ցույց է տալիս մարտավարական կամ հատուկ

իրավիճակը և դրա փոփոխությունը մարտի ընթացքում: Ստորաբաժնուկների հրամանատարներն աշխատում են 1:50000 կամ 1:100000 մասշտաբի տեղագրական քարտեզներով: Իսկ հատուկ առաջադրանքների համար (ջրային տարածքների հաղթահարման, խոշոր բնակավայրերում մարտի օգտագործման համար) օգտագործվում են ավելի խոշոր մասշտաբի 1:10000 կամ 1: 25000 տեղագրական քարտեզներ: Տեղագրական քարտեզները տրվում են ստորաբաժնուկներին՝ շտաբների կողմից միջոցառման նախապատրաստման ընթացքում: Տեղանքի ուսումնասիրման այս եղանակը ամենատարածվածն է: Քարտեզի միջոցով ուսումնասիրման թերի կողմն այն է, որ երբեմն չեն երևում տեղանքի սեզոնային և այլ բնույթի փոփոխությունները, որոնք եղել են գնահատման ժամանակ: Տեղանքի մասին անհրաժեշտ տվյալները պետք է ճշտել և լրացնել օդալուսանկարման միջոցով:

2-րդ ջրի 1-ին խումբի առաջադրանքը

Տեղանքի ուսումնասիրումը օդալուսանկարներով

Նախապես աշակերտներին ներկայացնում ենք տվյալ եղանակով աշխատելու եղությունը և բացատրում, որ դրանք քարտեզի հետ համեմատած տալիս են թարմ և ստույգ տեղեկություններ տեղանքի մասին: Դրանցով կարելի է մանրակրկիտ ուսումնասիրել տեղանքը, թշնամու պաշտպանական կառույցների տեղադիրքը և բնույթը, նրա կրակային միջոցները, կենդանի ուժի և մարտական տեխնիկայի տեղաբաշխումը: Տեղանքն ուսումնասիրելիս օդալուսանկարների օգտագործումը հնարավորություն է տալիս ստանալ ավելի թարմ և հավաստի տեղեկություններ ինչպես տեղանքի, այնպես էլ հակառակորդի, նրա տեխնիկայի և ինժեներական կառույցների վերաբերյալ:

Լուսանկարման պահին, ըստ ֆոտոապարատի դիրքի, կարելի է ստանալ պլանային կամ հեռապատկերային նկար:

Հեռապատկերային նկարահանման ժամանակ մոտիկ գտնվող առարկաներն ավելի խոշոր են երևում: Դրանք կարող են փակել ավելի հեռու գտնվող առարկաները և տեղանքը:

Համեմատաբար հարթ տեղանքը և տեղանքի առարկաների պլանային նկարահանման դեպքում պատկերվում են այնպես, ինչպես երևում են վերևից: Պլանային նկարի մասշտաբը բոլոր տեղամասերում կարելի է համարել նույնը:

Միաժամանակ օդալուսանկարները լրիվ տեղեկություն չեն տալիս տեղանքի մասին (ճահիճների անցանելիությունը, բնահողի վիճակը, գետերի խորությունը, ջրերի հոսքի արագությունը և այլն):

Այս եղանակը հնարավորություն է տալիս ամենաճշգրիտ տվյալները ձեռք բերել ռելիեֆի և տեղանքի առարկաների, անցանելիության և պաշտպանական հատկությունների, դիտարկման պայմանների, կրակի վարման, կողմնորոշման և քողարկման մասին: Թերությունն այն է, որ հնարավոր չէ կարճ ժամանակահատվածում ուսումնասիրել մեծ տեղամասեր, այդ պատճառով ընտրում ենք դպրոցի հարակիժ տարածքը և մոտակա գոտիները

Տեղանքի ուսումնասիրման համար լրացուցիչ տեղեկություն կարող է տալ

Տեղի բնակիչների տեղեկատվությունը :

ԴԻԴԱԿՏԻԿ ՊԱՐԱԳՎՆԵՐ

1. Լուսա և տեսանկարահանող սարքեր
2. Դռոն
3. Գրանցամատյան
4. Թուղթ, գրիչ
5. Ձայնագրող սարքեր

Ներկայացված գործնական դասի մոդելների առանձնահատկություններն են

Ներկայացված գործնական դասի մոդելների առանձնահատկություններն են՝

- ուսուցանվողը նյութը սովորում է ինչ-որ բան կատարելով, մասնակցելով որոշակի գործընթացի,
- ապավինում է ոչ այնքան իր հիշողությանը, որքան ինքնուրույն, ստեղծագործական, քննադատական մտածողությանը,

• Վերջնարդյունքը

Վերջնարդյունքում պետք է յուրաքանչյուր խումբ կարողանա ձեռք բերած իր տեսական գիտելիքները կիրառեն գործնականում, կատարեն հետազոտությունները և գեկուցեն կատարած բոլոր աշխատանքները՝ իրենց բոլոր գծանշումներով, գրանցումներով ու նկարներով: Հետազոտական աշխատանքներն ավարտելուց հետո յուրաքանչյուր ջոկի հրամանատար ներկայացնում է իր խմբի հանձնարարականի պատասխանները, ձեռք բերած տեղեկությունները և հետազոտությունները:

Մյուս խմբերի անդամները մասնակցում են ներկայացված նյութերի քննարկմանը և կատարում լրացումներ՝ մտքերի տեղատարափի միջոցով:

Ամփոփումը կատարում է զինղեկը՝ ներկայացնելով իր դիտարկումները խմբերի աշխատանքի վերաբերյալ: Սովորողներին հնարավորություն է տրվում գնահատել խաղի արդյունքները և ներկայացնել իրենց ցանկություններն ու առաջարկությունները խաղի վերաբերյալ:

Եզրակացություն

Այսպիսով ամփոփելով աշխատանքի արդյունքները կարող ենք եզրակացնել, որ տեղանքը դա երկրի մակերևույթի որոշակի տեղամաս է, որի վրա անցկացվելու են մարտական գործողությունները: Տեղանքի տեղագրական տարրերի օգնությամբ որոշվում է տեղանքի մարտավարական հատկությունները, քանի որ դրանք ազդում են մարտի կազմակերպման, անցկացման, դիտարկման, կրակի վարման, կողմնորոշման, քողարկման, մարտում մարտական տեխնիկայի օգտագործման վրա: Տեղանքի ուսումնասիրման եղանակներից են՝

- տեղանքի հետախուզումը, սա հնարավորություն է տալիս ամենաճշգրիտ տվյալներձեռք բերել ռելիեֆի, տեղանքի առարկաների, անցանելիության և պաշտպանական հատկությունների, դիտարկման պայմանների, կրակի վարման, կողմնորոշման և քողարկման մասին:
- տեղանքի ուսումնասիրումը քարտեզի օգնությամբ, սա հնարավորություն է տալիս ժամանակին, արագ և մանրակրկիտ ուսումնասիրել տեղանքի խոշոր տեղամասերը և կատարել անհրաժեշտ չափումներ:
- տեղանքի լուսանկարումը օդալուսանկարներով, սրանք տալիս են ավելի թարմ և ստույգ տեղեկություններ տեղանքի մասին:

Այսպիսով կարող ենք ասել որ ռազմական տեղագրությունը դարձնում ուսուցանվող ՆՁՊ առարկայի հերթական հետաքրքիր բաժիններից է, որի բաղկացուցիչ մասերից են տեղանքի ուսումնասիրման մեթոդների մշակումը, կողմնորոշումը ռազմական գործողությունների նախապատրաստման և անցկացման նպատակով: Այս թեմայի ուսումնասիրումն ու յուրացումը հնարավորություն կտան աշակերտներին հետագայում կիրառեն իրենց զինվորական ծառայության ընթացքում:

ԴԱՍԻ ՊԼԱՆ

ԶԻՆՂԵԿ՝ Երվանդ Յակոբյան

Առարկա՝ Նախնական զինվորական պատրաստություն

Դասարան՝8- րդ	Ուստարի 2020-2021
Բաժին	Ռազմական տեղագրություն
Թեմա	Տեղագրական քարտեզ
Դասեր	Դաս 1. Տեղանք (1 ժամ) Դաս 2. Տեղանքում կողմնորոշումը առանց քարտեզի
Բաժնի նպատակը	Ա. Գիտենա՛լ ռազմական տեղագրության հիմունքները, տեղանքի տարատեսակները, կողմնացույց: Կարողանա՛ հորիզոնի կողմերը որոշել կողմնացույցով: Բ. Գիտենա՛լ տեղանքի մարտական հատկանիշները: Կարողանա տեղական առարկաների միջոցով որոշել հորիզոնի կողմերը: Գ. Կարողանա՛ որոշել հորիզոնի կողմերը գիշերը:
Դասի նպատակը	Ճանաչել տեղանքի բնորոշիչները, տարբերել բնական և արհեստական առարկաները: Բնութագրել տեղանքի տարատեսակները, ներկայացնել դրանց մարտավարական հատկանիշները հարձակողական և պաշտպանական տեսանկյունից: Տեղանքի, նրա տարա տեսակների, մարտա կան հատկա

	<p>նիշների, ռելեֆի մասին:</p>
<p>Վերջնարդյունքներ</p>	<p>Կարող են թվարկել տեղանքի բնորոշիչները, Կարող են ներկայացնել բնական և արհեստական առարկաները, Կարող են թվարկել տեղանքի տարատեսակները, ներկայացնել դրանց մարտավարական հատկանիշները:</p> <p>Վերհիշել, աշխարհագրությունից ստացած գիտելիքները և հասկանալ ռելեֆի նշանակությունը մարտը կազմակերպելու ժամանակ:</p>
<p>Ընդհանրական խաչվող հասկացությունները:</p>	<p>Ռազմավարություն</p> <p>Առաջացած իրավիճակի(այդ թվում նաև արտակարգ) վերլուծում և գնահատում:</p> <p>Մարտավարություն</p> <p>Կոնկրետ առաջացած իրավիճակի (այդ թվում նաև արտակարգ) վերլուծման և գնահատման արդյունքում ճիշտ վարքականոնների կիրառում:</p> <p>Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում</p> <p>Յուրաքանչյուր որոշման և քայլի հիմքում առավել կիրառելի մեխանիզմների կիրառում: Ելնելով իրավիճակից՝ պատճառահետևանքային կապերի վերհանման և վերլուծության հմտությունների ձևավորում:</p>

	<p>անապատներ, ճահիճներ:</p> <p>Բնագիտություն: Տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի բնական և արհեստական առարկաներ, լեռներ, ժայռեր, կիրճեր, ձորեր, անտառաթփուտային վայրեր, կտրտվածություն, անցանելիություն: Տեղանքի տեսակները:</p> <p>Աշխարհագրություն: Հարավային Կովկաս, Հայաստան, Ադրբեջան, Թուրքիա. կլիման, տեղանքը, լեռնաշղթաներ, գետեր, լճեր:</p>
Անհրաժեշտ նյութեր, տեխնիկական միջոցներ:	Դասագիրք, շարային կանոնադրություն, ցուցադրում կամ ցուցադրական պաստառներ, մատիտ, քանոն, կիլոմետրային ցանց
Ուսուցման մեթոդներ:	Մտքերի տարափ, հարցադրումներ, աշխատանք դասագրքով: Տարբերակված ուսուցում՝ խմբավորման մեթոդ: ԳՈՒՍ /գիտեմ, ուզում եմ սովորել, սովորել եմ/
Գործողություններ առաջադրանքեր	և՛ Ներկայացված դասի ուսումնասիրություն և վերլուծություն:
Անցկացման վայրը	ՆՁՊ դասարան
Գնահատում	Իրականացվում է ձևավորող գնահատում:
Միջառարկայական կապերը:	<p>Հայոց լեզու: Կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարդացածի կարևոր գաղափարները:</p> <p>Մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր եղանակով, տրամաբանված:</p> <p>Ես և շրջակա աշխարհը: Տեղանք: Հարթավայրեր, լեռներ, ժայռեր, բարձրավանդակներ, թփուտներ, անտառներ,</p>

Դասի ընթացքը

Աշակերտների հաշվառում՝ 2 թույն

Նախորդ կյուբի ամփոփում հարցերի միջոցով՝ 10թույն

1. Ի՞նչ է ազիմուտ ,բացատրեք՝ մագնիսական ազիմուտ հասկացությունը, դրանց որոշման եղանակ ները տեղագրական քար տեգով և կողմնացույցով:

Թվարկեք տեղագրական քարտեզների պայմանական նշաններ:

Ի՞նչպես է գրվում թվային մասշտաբը:

<ul style="list-style-type: none"> • Նոր կյուբի հաղորդում և ամրապնդում 20 թույն <p>Տեղանքի ռելիեֆ և առարկաներ:</p> <p>Վերհիշել, աշխարհագրությունից ստացած գիտելիքները և հասկանալ ռելիեֆի նշանակությունը մարտը կազմակերպելու ժամանակ:</p> <p>Տեղանքի տեսակները և դրանց մարտավարական հատկանիշները: 1. Ի՞նչ է պայմանական</p> <p>Ամփոփում և գնահատում 3 թույն</p>	
Գործնական աշխատանք	Ընդհանրական գաղափարներ
Կոնկրետ տեղանքի տեսակների դիտարկում, ռելիեֆի նկարագրում, բնական և արհեստական առարկաների թվարկում:	Տեղանք, տեղանքի ռելիեֆ, տեղանքի բնական (արհեստական) առարկա,
Կոնկրետ տեղանքի մարտավարական հատկանիշների գնահատում հարձակողական (պաշտպանողական) մարտերի տեսանկյունից:	Մարտավարական հատկանիշ, Հարձակում, պաշտպանություն, Անցանելիություն, բնական և արհեստական խոչնդոտ:

ԴԱՍԻ ՊԼԱՆ

ՉԻՆԴԵԿ՝ Երվանդ Հակոբյան
 Առարկա՝ Նախնական գինվորական պատրաստություն
 Դասարան՝ 9- թղ.

Քաժին	Ռազմական տեղագրություն
Թեմա	Տեղագրական քարտեզ
Դասեր	Դաս 1. Տեղագրական քարտեզ (1 ժամ) Դաս 2. Տեղաշարժ տեղանքում (3 ժամ)
Քաժնի նպատակը	Ա. Գիտենա ,ազիմուտե , ,մագնիսական ազիմուտե հասկացություն ները, դրանց որոշման եղանակները տեղագրական քարտեզով և կողմնացույցով: Գիտենա տեղագրական քարտեզների պայմանական նշաններ: Բ. Պատկերացում ունենա տեղագրական քարտեզների վրառելիեֆի պատկերման մասին: Գ. Կարողանա կարդալ տեղագրական քարտեզ:
Դասի նպատակը	Կարողանա կարդալ տեղագրական քարտեզը և կողմնորոշվել տվյալ տեղանքում: Սովորողներին գիտելիքներ տալ մագնիսական ազիմուտի վերաբերյալ: Որոշել ազիմուտով շարժվելու կարգը: Ճանոթացնել կողմնացույցի կառուցվածքին և նրանից օգտվելուկարգին: Ճանոթացնել տեղագրական քարտեզների վրա ռելիեֆի պատկերումը և սովորեցնել կարդալ այն՝ օգտվելով պայմանական նշաններից:
Արժեվորում	ՄԹԵՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ, ՍՈՎՈՐԵԼ ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ԿԱՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

<p>Վերջնարոյունքներ</p>	<p>Թեմայի ուսուցումը աշակերտներին հնարավորություն կտա</p> <p>Գիտելիքներ մագնիսական ազիմուտի վերաբերյալ:</p> <p>Որոշել ազիմուտով շարժվելու կարգը:</p> <p>Կիմանա՛ն, կողմնացույցի կառուցվածքը և նրանից օգտվելու կարգը:</p> <p>Թեմայի ուսուցումը աշակերտներին հնարավորություն կտա</p> <p>Կարողանալ. օգտվելով պայմանական նշաններից</p>
-------------------------	--

	<p>կարողալ տեղագրական քարտեզ և քարտեզի վրա պատկերել ռելիեֆը:</p> <p>Գիտենա տեղագրական քարտեզը՝ որպես կոնկրետ տեղանքի մակետ՝ ըստ կոնկրետ մասշտաբների:</p> <p>Կկարողանա առանձնացնել բնական և արհեստական առարկաների պայմանական նշանները:</p> <p>Կկարողանա տեղանքում կողմնորոշել տեղագրական քարտեզը</p>
<p>Ընդհանրական խաչվող հասկացությունները:</p>	<p>Ռազմավարություն</p> <p>Առաջացած իրավիճակի (այդ թվում նաև արտակարգ) վերլուծում և գնահատում:</p> <p>Մարտավարություն</p> <p>Կոնկրետ առաջացած իրավիճակի (այդ թվում նաև արտակարգ) վերլուծման և գնահատման արդյունքում ճիշտ վարքականոսների կիրառում:</p> <p>Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում</p> <p>Յուրաքանչյուր որոշման և քայլի հիմքում առավել կիրառելի մեխանիզմների կիրառում: Ելնելով իրավիճակից՝ պատճառահետևանքային կապերի վերհանման և վերլուծության հմտությունների ձևավորում:</p>
<p>Միջառարկայական կապերը:</p>	<p>Չայոց լեզու: Կարողանան նյութը ներկայացնել համակարգված, իրենց մտքերը արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:</p> <p>Բնագիտություն: Աշխարհագրություն: Երկիր, հորիզոնի կողմեր, աշխարհագրական և մազնիսկան բևեռներ, հասարակած, միջօրեականներ և գուգահեռականներ, երկայնություն և լայնություն, կոորդինատներ, միավորներ, տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, տեղագրական քարտեզ, պայմանական նշաններ, քարտեզի կողմնորոշում:</p>
<p>Անհրաժեշտ նյութեր, տեխնիկական միջոցներ:</p>	<p>Դասագիրք, շարային կանոնադրություն, ցուցադրական պաստառներ:</p>
	<p>Մտքերի տարափ,</p>

Ուսուցման մեթոդներ:	<p>հարցադրումներ,</p> <p>աշխատանք դասագրքով:</p> <p>Տարբերակված ուսուցում՝ խմբավորման մեթոդ:</p> <p>Գույս /գիտեմ, ուզում եմ սովորել, սովորել եմ/</p>
Գործողություններ առաջադրանքեր	<p>և՛ ներկայացված դասի ուսումնասիրություն և վերլուծություն:</p>
Գնահատում	<p>Իրականացվում է ձևավորող գնահատում:</p>
<p>Դասի ընթացքը</p> <p>Աշակերտների հաշվառում՝ 2 թույլ</p> <p>Նախորդ նյութի ամփոփում հարցերի միջոցով՝ 10 թույլ</p> <p>1. Ի՞նչ է ազիմուտ ,բացատրեք՝ մագնիսական ազիմուտ հասկացությունը, դրանց որոշման եղանակ ներքև տեղագրական քարտեզով և կողմնացույցով: Թվարկեք տեղագրական քարտեզների պայմանական նշաններ:</p> <p>Ի՞նչպես է գրվում թվային մասշտաբը:</p>	
<p>Նոր նյութի հաղորդում և ամրապնդում` 20 թույլ</p> <p>Տեղագրական քարտեզ:</p> <p>Մասշաբ, պայմանական նշաններ:</p> <p>Տեղագրական քարտեզի կողմնորոշումը:</p> <p>Ի՞նչ է պայմանական նշանը և ինչպես օգտվել դրանից:</p> <p>Տեղագրական քարտեզների վրա ինչպե՞ս է կատարվում ռելեֆի պատկերումը:</p> <p>3. Ըստ պայմանական նշանների և քարտեզի գույների ինչպե՞ս կարելի է կարդալ տեղագրական քարտեզ:</p> <p>Ամփոփում և գնահատում 3 թույլ</p>	
Գործնական աշխատանք	Ընդհանրական գաղափարներ

Սովորել տեղանքի առարկաների պայմանական նշանները:	Տեղանք,
Տեղագրական քարտեզի վրա նշված պայմանական նշաններին (անտառի, կամուրջի բնութագրեր) տալ բացատրություն:	Քարտեզ, Մակետ, Մասշտաբ:
Աշկերտների ընտրվող հնարավոր հարցերի օրինակներ, որոնք ներգրավում են մեծ քանակով աշակերտների	
<p>1. Ի՞նչ է ազիմուտ ,բացատրեք՝ մագնիսական ազիմուտ հասկացությունը, դրանց որոշման եղանակ ները տեղագրական քարտեզով և կողմնացույցով:</p> <p>2. Թվարկեք տեղագրական քարտեզների պայմանական նշաններ:</p> <p>3. Ինչպե՞ս է գրվում թվային մասշտաբը:</p> <p>1. Ի՞նչ է պայմանական նշանը և ինչպես օգտվել դրանից:</p> <p>2. Տեղագրական քարտեզ ների վրա ինչպե՞ս է կատար վում ռելիեֆի պատկերումը:</p> <p>3. Ըստ պայմանական նշանների և քարտեզի գույների ինչպե՞ս կարելի է կարդալ տեղագրական քարտեզ</p>	

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

Հետազոտության համար հիմք են ծառայել՝

- ✓ Համեմատական վերլուծության,
 - ✓ Մանկավարժական առաջավոր փորձի ուսումնասիրման ու ընդհանրացման կարողություններին և կարիքներին համապատասխան առաջադրանքի լուծումը՝օրինակ
- ✓ հորիզոնի կողմերի որոշումը արեգակի կամ տեղի առարկաների միջոցով
- ✓ կարողանա ցույց տա դպրոցի տարածքում կողմնորոշիչ հանդիսացողառարկաները:

Եզրակացություն

Չետագոտության սկզբում իմ առջև նպատակ էի դրել ինտերակտիվ մեթոդների միջոցով՝ տեղանքի տարատեսակների մասին թեման առավել մատչելի մատուցել դպրոցականներին, դրանց կիրառմամբ նրանց մեջ անհրաժեշտ որակներ ձևավորել՝ հայրենասիրություն, ազգապահպանության:

Իմ առջև դրել էի հետևյալ խնդիրների իրագործումը՝ ինտերակտիվ մեթոդների միջոցով ներկայացնել , թեմայի ուսուցումը դպրոցում, դպրոցական տարիքին համապատասխան մեթոդների և միջոցների ընտրությամբ ներկայացնել տեղանքի տարատեսակների առանձնահատկությունները և այն համեմատել մարտական գործելությունների համար, ավագ դպրոցական տարիքի երեխաների ուսուցման ու դասավանդման տարբեր մեթոդների համադրությամբ նպաստել երեխաների , ինքնուրույն մտածողության զարգացմանը, աշխարհայացքի, հայրենասիրական որակների ձևավորմանը, տեղանքում ճիշտ կողմնորոշվելու կարողությունը:

Ինչպես որ ակնկալում էի, թեմայի գործնական ուսուցումն ավելի հետաքրքիր է և արդյունավետ:

Առաջարկում եմ՝ պարտադիր տեղեկություն ունենալ տեղանքի տեսակների մասին, ինչպես նաև իմանալ, թե դրանք ինչպես են ազդում մարտի կազմակերպման և անցկացման վրա հատկապես այն դեպքում, երբ մեր հայրենիքը պատերազմող երկիր է և ամեն պահի կրթվող և դաստարակվող սերունդը, ինչու չէ, նաև ողջ գիտակից հանրությունը պետք է պատրաստ լինի պաշտպանվելու, կարծում եմ, անքնների է:

Գրականություն.

1. Վ. Օհանյան,Լ. Ղազարյան և ուրիշներ, ՆՁՊ 11-րդ դասարանի դասագիրք, Երևան 2010 թ.
2. Ս. Մանուկյան, Գ. Ճաղարյան, Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցեր, Երևան 2017թ.
3. Մեր հաղթանակները, հատոր Դ, Երևան 2012 թ.
4. Հ. Գ. Ժամկոչյան և ուրիշներ, Հայ ժողովրդի պատմություն, սկզբից մինչև 18-րդ դարի վերջ:
5. Ռազմական տեղագրություն (ՀՀ ՉՈւ Գլխավոր շտաբ ՍԻՄ տպագրատուն Երևան2008)
6. Վ. Օհանյան,Լ. Ղազարյան և ուրիշներ, ՆՁՊ 11-րդ դասարանի դասագիրք, Երևան 2010 թ.
7. Ս. Մանուկյան, Գ. Ճաղարյան, Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցեր, Երևան 2017թ.
8. Մեր հաղթանակները, հատոր Դ, Երևան 2012 թ.
9. Հ. Գ. Ժամկոչյան և ուրիշներ, Հայ ժողովրդի պատմություն, սկզբից մինչև 18-րդ դարի վերջ: